

Осадчук С.В.

кандидат наук з державного управління, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Osadchuk Svitlana

Odesa I.I. Mechnikov National University

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено теоретичні і практичні аспекти податкових інструментів в умовах воєнного стану. Обґрунтовано, що ефективність застосування податкових інструментів є передумовою економічних завдань в країні, адже податки залишаються визначальним інструментом державного регулювання економіки. Головним завданням для податкової системи країни є забезпечення одночасно формування доходів бюджетів всіх рівнів та стимулювання розвитку економіки. Обґрунтовано, що податки є основним важелем регулювання та попередження негативних тенденцій в економіці, механізмом, що забезпечує взаємозв'язок між загальнодержавними інтересами та інтересами окремих суб'єктів господарювання. Розглянуто особливості застосування податкових інструментів в сучасних умовах. Проаналізовано особливості формування податкових надходжень державного бюджету в умовах воєнного стану. Розглянуто зміни, які відбулись в нормативно-правовому забезпеченні з питань формування та реалізації бюджетно-податкової політики. Проведено аналіз податкових надходжень місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану. Узагальнено проблемні питання, які стосуються формування податкових надходжень державного та місцевих бюджетів. Акцентовано увагу на необхідності пошуку балансу між забезпеченням джерел фінансування та стимулюванням відновлення економіки нашої країни; між застосуванням фіскальної та стимулюючої функції оподаткування. Наголошується на необхідності застосування нових підходів до формування податкових інструментів, що базуватимуться на вирішенні проблем оподаткування та їх ефективному використанні.

Ключові слова: податки, податкові інструменти, бюджет, доходи бюджету, податкові надходження бюджету.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку пов'язаний з обмеженістю фінансових ресурсів, певною розбалансованістю фінансових потоків бюджетів та не завжди ефективною системою управління зазначеними потоками. За таких умов актуалізується необхідність аналізу та розроблення практичних напрямів щодо покращення управління фінансовими потоками бюджетів, в яких значне місце належить саме податковим надходженням. Формування податкових надходжень залежить від ефективності застосування податкових інструментів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що в Україні науковцями значна увага приділяється проблемам розвитку податкової системи, удосконалення системи оподаткування. Певні напрями зазначених досліджень відображено у роботах, М. Гончаренко [1], В. Коровій [2], І. Сидор [3]. Переважно у дослідженнях науковців робиться акцент на зростанні ролі податків як джерела доходів бюджетів, використанні насамперед регулюючої функції податків. Тому аналіз податкових інструментів формування

доходів бюджетів в умовах воєнного стану видається важливим.

Формулювання цілей статті. Дослідити сутність та особливості застосування податкових інструментів формування доходів бюджетів в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Розвиток країни в економічній площині значною мірою забезпечується саме застосуванням податкових інструментів, за допомогою яких здійснюється досягнення певних цілей. Податки залишаються одним з основних інструментів державного регулювання економіки, своєрідним важелем попередження негативних тенденцій в економіці, що застосовується в усіх розвинених країнах світу. Вважається, що ефективність податкової системи є передумовою вирішення соціальних і економічних завдань, а також фінансування функцій, які виконує держава на певному етапі свого розвитку. З фіскальної точки зору, важливим є достатність доходів, які отримує держава, з економічної – який вплив вона здійснює через податкову політику на функціонування суб'єктів підприємництва.

В Україні податки визначаються Податковим кодексом України[4], який передбачає визначення загальних засад щодо встановлення податків і зборів в Україні, визначає податкове законодавство, окреслює коло платників податків, Розподіл податків між різними бюджетами здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України[5], передбачаючи їх в контексті доходів Державного бюджету країни та місцевих бюджетів різних рівнів: обласного, районних та бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад (ст. 64 Бюджетного кодексу). Впродовж останніх років відбулись значні зміни у формуванні доходів бюджетів, пов'язані насамперед із зменшенням дохідної бази районних бюджетів та посиленням доходів бюджетів територіальних громад, що насамперед пов'язано з процесами децентралізації, за яких, в свою чергу, передбачалась передача повноважень, ресурсів, відповідальності з державного на місцевий рівень.

Аналіз показників надходжень дозволяє насамперед чітко побачити реальну ситуацію, проаналізувати динаміку та виявити відхилення від раніше заданих параметрів.

В 2022 р. в зв'язку з повномасштабною агресією РФ проти нашої держави зазнали змін підходи до формування податкових надходжень, як основних, що забезпечують доходи державного та місцевих бюджетів. Аналізуючи дані, наведені Міністерством фінансів України [6], проаналізуємо особливості формування доходів державного та місцевих бюджетів в Україні в 2022 та 2023 роках, зокрема, в частині податкових надходжень.

В 2022 році до державного бюджету було акумульовано доходів в сумі 1787,7 млрд. грн, що на 490,8 млрд. грн, або на 37,8 відсотка більше ніж у 2021 році. Також змінилась структура надходжень державного бюджету. Так, якщо в 2021 р. 85% від загальної суми надходжень становили податкові доходи, то в 2022 р. їх частка в загальних доходах держбюджету скоротилась до 53%, а в 2023 р. до 45%, що підтверджується даними, наведеними в Таблиці 1.

Скорочення частки податкових надходжень в доходах держбюджету пояснюється посиленням складової надходжень – грантів від міжнародних партнерів (Європейського Союзу, окремих країн, міжнародних фінансових організацій). В 2022 р. надходження від грантів становили 481,1 млрд грн (26,9 відсотка від загальних доходів державного бюджету), в 2023 р. – 433,9 млрд грн.

Аналіз податкових надходжень державного бюджету за 2022–2023 рр. продемонстрував наступне.

Основними податковими надходженнями державного бюджету в 2022 році були такі податки. Податок на доходи фізичних осіб. За 2022 рік надходження ПДФО до державного бюджету склали 148,4 млрд грн, що становить 15,6% від загальних податкових надходжень державного бюджету. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року надходження ПДФО до державного бюджету зросли на 7,9%. В 2023 р. надходження ПДФО становили 206,9 млрд грн, частка зросла до 17,1%, темп росту ПДФО в 2023 р. становив 139,4%. ПДФО залишається чи не єдиним податком, який демонструє позитивну динаміку, що насамперед пов'язано зі зростанням мінімальної та середньомісячної заробітної плати. Так, якщо в 2021 р. середньомісячна заробітна плата в країні становила 14014 грн., в 2022 р. зберігалась майже на такому ж рівні – 14847 грн., то в 2023 р. середньомісячна заробітна плата зросла до 18527 грн. (темп росту 124,7%).

Традиційно в доходах Державного бюджету найбільшу частку займає ПДВ. Податок на додану вартість складається із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) та ПДВ з ввезених на територію України товарів. Надходження ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) в 2022 році становили 213,9 млрд грн, що більше в порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 56,1 млрд грн (+137,3%). ПДВ із вироблених товарів зберіг свій темп зростання. Важливою функцією ПДВ є стимулювання експорту. В даний час, згідно до діючого законодавства, експорт обліковується за ставкою 0%, тому експортери за підсумками своєї діяльності мають право на отримання відшкодування раніше сплаченого ПДВ. 2022 р. знизився обсяг відшкодованого ПДВ. Так, якщо у 2021 р. було відшкодовано 91% від запитаного відшкодування ПДВ, то в 2022 році даний показник склав лише 69%. В 2022 р. було відшкодовано ПДВ в сумі 84,6 млрд. грн, що на 47% менше показника 2021 р. В 2023 р. Надходження ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), з врахуванням бюджетного відшкодування, становили 214,3 млрд грн, що більше показника минулого року лише на 0,3%. Це пов'язано насамперед із збільшенням в 2023 р. обсягу бюджетного відшкодування ПДВ до 132,4 млн. грн. (темп росту 156,5%).

Значне скорочення спостерігалось по ПДВ із ввезених товарів. Так, надходження ПДВ із ввезених в Україну товарів в 2022 році становили 253,1 млрд грн (зменшення в порівнянні з 2021 р. на 33,5%). Зменшення надходжень пов'язано передусім зі скороченням обсягу зовнішньоторгівельних операцій, а також із звільнен-

Таблиця 1

Частка податкових надходжень в доходах державного бюджету за 2018–2023 рр.

Найменування показників	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Всього доходів, млрд грн, в т.ч.:	928,1	998,3	1076	1297	1787,7	2672,5
податкові надходження, млрд грн	788	798,4	851,1	1107	949,8	1203,5
питома вага в доходах, %	84,9%	80,0%	79,1%	85,4%	53,1%	45,0%
динаміка, %		101,3%	106,6%	130,1%	85,8%	126,7%

Джерело: сформовано автором

ням від сплати ПДВ деяких товарів, наприклад, автомобілів та генераторів. Частка ПДВ із ввезених товарів в загальних податкових надходженнях державного бюджету становила 26,6%. В 2023 р. ПДВ із ввезених в Україну товарів становили 366,2 млрд грн (зростання в порівнянні з 2022 р. на 44,7%), питома вага в податкових надходженнях зросла до 30%. В цілому частка надходжень від ПДВ в загальних надходженнях Державного бюджету в 2022 році становила 49%, в 2023 р. 48%, тобто близько половини надходжень від загального обсягу. В 2023 р. збільшення надходжень по ПДВ спостерігалось саме за рахунок ПДВ із ввезених в Україну товарів, що можна пояснити поживленням зовнішньоекономічної діяльності та ростом обмінного курсу іноземної валюти. Законом України від 21 вересня 2022 року № 2618-IX було відновлено оподаткування операцій з імпорту пального за ставкою 20%. Також даним законом було повернено довоєнні ставки акцизу на пальне.

Надходження по податку на прибуток підприємств в 2022 році становили 117 млрд грн (12,3% від загальних податкових надходжень). В порівнянні з 2021 р. надходження скоротились на 30 млрд грн, або на 20 %. В 2023 р. надходження податку на прибуток зросли до 143,8 млрд грн (темپ росту 122,9%). Зростання по податку на прибуток у 2023 р. пояснюється збільшенням внутрішнього попиту на продукцію та адаптацією суб'єктів підприємництва в умовах війни.

З початком повномасштабної агресії РФ, з березня 2022 року було запроваджено ряд податкових пільг, які насамперед вплинули на надходження по таких податках, як: акцизний податок, податок на додану вартість та мито. Впродовж 2022 р. надходження по зазначених податках значно скоротились (в порівнянні з 2021 р.), Законом України № 2325 від 21.06.2022 року було відновлено оподаткування окремих товарів та зборів і скасовано пільги, що були раніше запроваджені Законом України № 2142 від 22.03.2022 року [7], в зв'язку з чим ситуація з надходженням вищезазначених податків почала покращуватися. Так, якщо з березня 2022р. надходження по ввізному миту знизились в порівнянні з аналогічним періодом минулого року на більш ніж 80%, то, починаючи з другого півріччя

2022 р. скорочення надходжень спостерігалось на рівні 10%. За 2022р. надходження по ввізному миту становили 23,3 млрд грн (частка в загальних надходженнях 2,5%), що на 36,3% менше надходжень за аналогічний період минулого року. В 2023 р. надходження ввізного мита становили 39,6 млрд грн (темп росту 170%), що пов'язано з покращенням та збільшенням обсягу зовнішньоторгівельних операцій.

Акцизний податок традиційно поділяється на акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) та акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції). Надходження акцизного податку до Державного бюджету у 2022 році з вироблених в Україні підакцизних товарів становили 60,7 млрд грн (зменшення в порівнянні з попереднім роком на 26,3%.); надходження акцизного податку з ввезених товарів становили 41,7 млрд грн (зменшення на 47,3%). В 2023 р. вдалось відновити позитивну динаміку надходжень даного податку. Так, надходження акцизного податку з вироблених в Україні товарів зросли до 92,6 млрд грн(темп росту 152,5%), з ввезених підакцизних товарів до 74,8 млрд грн (темп росту 179,5%). Частка акцизного податку в загальних податкових надходженнях зросла з 10% в 2022 р. до 13,8% в 2023 р.

Надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення в 2002 р. становили 81 млрд грн В 2023 р. спостерігалось скорочення надходжень рентної плати до 56,1 млрд грн, або на 31,8% в порівнянні з попереднім періодом. Скорочення надходжень обсягу рентної плати в 2023 р. обумовлено зниженням обсягу видобутку вуглеводнів, зниженням фактичної ціни реалізації природного газу.

Структура податкових надходжень до державного бюджету в 2022 році представлена на Рис. 1

Динаміка надходжень Державного бюджету за 2021–2023 роки представлена на Рис. 2.

Вищенаведене свідчить, що по більшості податкових надходжень Державного бюджету в 2022 році спостерігалось зниження, в 2023 р. ситуація покращилась.

Аналіз податкових надходжень місцевих бюджетів засвідчив наступне. За 2022 рік до місцевих бюджетів надійшло 398,1 млрд. гривень, що становить +13,1%

Рис.1 Структура податкових надходжень Державного бюджету за 2022–2023 рр.

Джерело: сформовано автором

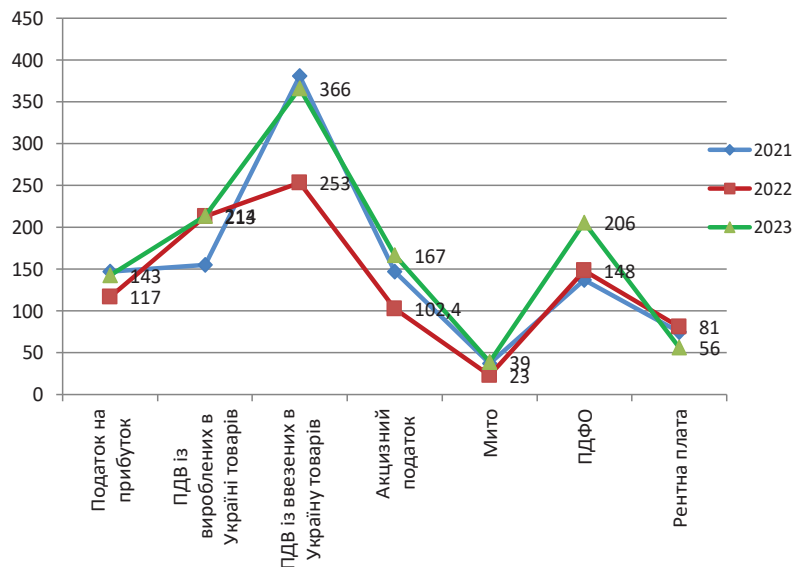

Рис. 2. Динаміка надходжень Державного бюджету за 2021–2023 роки

Джерело: сформовано автором

або +46,2 млрд грн приросту проти 2021 року. Це в основному обумовлено зростанням по податку з доходів фізичних осіб (+28,3%). Збільшення надходжень по податку на доходи фізичних осіб пояснюється насамперед зростанням відрахувань із заробітних плат військовослужбовців. Також значну роль відіграло збільшення нормативу зарахування ПДФО до місцевих бюджетів із 60% до 64% з початку 2022 року. В результаті надходження ПДФО до місцевих бюджетів за 2022 р. становили 272 млрд грн (68% від загальних надходжень місцевих бюджетів). В той же час надходження податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами із доходів платника податку у вигляді заробітної плати, значно знизилися. Зазначені надходження є нижчими рівня 2021 року, така тенденція мала місце і в 2023 році. В 2023 р. надходження ПДФО становили 289,4 млрд грн (+6,3% в порівнянні з 2022 р.). Наведені дані свідчать, що надходження ПДФО в 2023 р. зросли не суттєво, що пояснюється не високими темпами зростання ділової активності суб'єктів господарювання. Проблемою також є недотримання та порушення юридичними особами-податковими агентами норм законодавства і здійснення перереєстрації (без зміни місця розташування) підприємств, установ посеред бюджетного року і зміну бюджету сплати податків, зокрема ПДФО. Це, в свою чергу, призводить до втрати надходжень ПДФО та розбалансування бюджетів місцевого самоврядування.

Значними є втрати місцевих бюджетів від зниження надходжень плати за землю. В порівнянні із відповідним періодом минулого року надходження по платі за землю в 2022 році зменшились на 16,2% або на 5,7 млрд грн, і становили 29,6 млрд грн. Якщо плата за землю в 2021 році складала більше 10% обсягу надходжень загального фонду місцевих бюджетів, то в 2022 році частка надходжень по платі за землю скоро-

тилась до 7,4%. Найбільше зниження по надходженням по платі за землю спостерігалось по Чернігівській обл. (-25%), м. Київ (-29%), Миколаївська обл. (-40%), Запорізька обл. (-41%), Донецька обл. (-48%), Харківська обл. (-57%), Луганська обл. (-75%), Херсонська обл. (-77%). На зниження надходжень по платі за землю також вплинули зміни до податкового законодавства, що були передбачені насамперед Законом України від 15.03.2022 № 2120-IX [8], згідно з яким на період дії воєнного стану, не нараховується та не сплачується плата за землю на територіях, де ведуться (велися) бойові дії. Перелік таких територій визначається Кабінетом Міністрів України. В 2023 р. надходження плати за землю склали 34,6 млрд грн (+16,8% в порівнянні з минулим роком).

Внаслідок надання податкових пільг найбільшого відносного спаду зазнав в 2022 р. акцизний податок. Так, акцизний податок з ввезеного на митну територію України пального в 2022 р. зазнав значних змін. Законом України від 15 березня 2022 року № 2120-IX було встановлено ставку акцизного податку на пальне у розмірі 0 євро, в зв'язку з чим бюджети місцевого самоврядування в 2022 році не отримували частину акцизного податку на пальне. Законом України від 21.09.2022 № 2618-IX [9] було відновлено справляння акцизного податку з ввезеного на митну територію України пального. Переважну частину акцизного податку складають надходження акцизу з пального (ставка 0 євро за 100 літрів діяла до жовтня 2022 р.) саме дані обставини вплинули на суттєве зменшення цього податку. В порівнянні з 2021 роком, надходження акцизного податку на пальне в 2022 році знизились на 74,6% або на 6,5 млрд грн. В зв'язку з відміною значної частини пільг, ситуація з акцизним податком в 2023 р. покращилась, зростання надходжень акцизного податку до місцевих бюджетів в 2023 р. становило +72,1%.

Єдиний податок. В 2022 році даний податок зазнав суттєвих змін. Законом України від 15 березня 2022 року № 2120-IX було передбачено встановлення особливостей оподаткування єдиним податком з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану, зокрема: було надано можливість не сплачувати єдиний податок фізичними особами – підприємцями – платниками 1 та 2 груп; зменшено ставки єдиного податку для платників 3 групи до 2% від доходу, замість сплати податку на прибуток (за ставкою 18%); збільшено для платників 3 групи межі доходу до 10 млрд грн на рік та знято обмеження по кількості найманих працівників; було розширено коло платників, що можуть знаходитись на спрощеній системі оподаткування – на 3 групі за рахунок юридичних осіб – суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми.

Передбачалось, що втрати бюджетів місцевого самоврядування через встановлення окремих преференцій в оподаткуванні платників єдиним податком, в тому числі і земельним податком, можуть бути компенсовані за рахунок збільшення надходжень по платниках із більшими обсягами річного доходу. Надходження по єдиному податку за 2022 р. склали 47,2 млрд грн (частка податку 12% в загальних доходах місцевих бюджетів. Так, в 2023 р. надходження єдиного податку склали 55,8 млрд грн. (темп росту 118,2%). В 2023 р. було внесено суттєві зміни щодо єдиного податку. періоду. 1 серпня 2023 року набрав чинності Закон України № 3219-IX[10], яким було скасовано більшість податкових пільг, введених на період дії воєнного стану. Таким чином, з 1 серпня 2023 року було скасовано особливу систему оподаткування єдиним податком за ставкою 2 %. Відновлено обов'язок ФОП – платників єдиного податку 1 та 2 групи сплачувати єдиний податок. Наслідки зазначених змін зможемо проаналізувати вже в 2024 р.

Воєнні дії в нашій країні значно вплинули на надходження єдиного податку по регіонах країни насамперед

через релокацію бізнесу. Приріст надходжень по єдиному податку найбільше спостерігався в західних регіонах: Львівська обл. +18,4%; Волинська обл. +9,8%; Івано-Франківська обл., Хмельницька обл. +8,2%. Зниження надходжень по єдиному податку спостерігалось відповідно в Чернігівській (-9,6%), Миколаївській (-10,5%), Запорізькій (-25,3%), Харківській (-13,5%), більше, ніж на 40% в Херсонській, Донецькій та Луганській областях.

Вищенаведені дані свідчать, що по більшості податкових надходжень місцевих бюджетів в 2022 році відбулось скорочення (крім ПДФО) в порівнянні з попереднім роком, що насамперед спричинено повномасштабною воєнною агресією РФ проти нашої країни, та відповідно, зниженням економічної активності суб'єктів підприємництва, як основних платників податків. В 2023 р. спостерігалась позитивна тенденція щодо зростання податкових надходжень.

Висновки. Проведене дослідження показує, що податкові надходження продовжують відігравати значну роль у формуванні доходів бюджетів всіх рівнів. В умовах воєнного стану змінились певні підходи щодо їх формування. Складні процеси в економіці країни, що зумовлені спадом виробництва, зменшенням ділової активності діяльності суб'єктів підприємництва, безпосередньо вплинули і на спроможність акумулювати податкові надходження до бюджетів. Нагальним є необхідність пошуку балансу між необхідністю забезпечення бюджету країни необхідними фінансовими ресурсами та збереженням і посиленням діяльності бізнесу задля створення базису для подальшого відновлення економіки країни. Сьогодні і майбутні періоди потребують вироблення нових підходів до застосування податкових інструментів, що базуватимуться на вирішенні проблем оподаткування, що мали місце в довоєнний період та подальшому їх ефективному використанні формування належної податкової бази для вирішення завдань, які стоять перед державою.

Список літератури:

1. Гончаренко М.В. Резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів в умовах фіскальної децентралізації. *Теорія та практика державного управління*. 2018. Вип. 1. С. 75–82.
2. Сидор І.П. Загальнодержавні податки і збори в контексті наповнення місцевих бюджетів: реалії вітчизняної практики. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4. С. 126–133.
3. Коровій В.В. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 328–336
4. Податковий кодекс України: від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI: ред. від 28.11.2020 р. Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Бюджетний кодекс України: закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI: ред. від 14.10.2020 р. / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
9. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 21.09.2022 № 2618-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-20#Text>

10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>

References:

1. Honcharenko M. V. (2018) Rezervy zmitsnennia podatkovoï bazy mistsevykh biudzhativ v umovakh fiskalnoi detsentralizatsii. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 1, pp. 75–82.
2. Sydor I. P. (2018) Zahalnodержавni podatky i zbory v konteksti napovnennia mistsevykh biudzhativ: realii vitchyznianoï praktyky. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3-4, pp. 126–133.
3. Korovii V. V. (2020) Podatkovi nadkhodzhenia yak skladova dokhodiv mistsevykh biudzhativ. *Biznes Inform*, no. 3, pp. 328–336.
4. Podatkovi kodeks Ukrainy Activity from 2.12.2010 No. 2755. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Biudzhetni kodeks Ukrainy Activity from 08.07.2010 No. 2456-VI Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
6. Ofitsiyni sait Ministerstvo finansiv Ukrainy Ofitsiyni sait. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/budget>
7. Law of Ukraine Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voïennoho stanu: Activity from March 15 2022, No. 2120-IX Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
8. Law of Ukraine Pro vnesennia zmin do rozdil XX «Perekhidni polozhennia» Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo stavok aktsyznoho podatku na period dii pravovoho rezhymu voïennoho, nadzvychainoho stanu: Activity from September 21, 2022 No. 2618-IX. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-20#Text>
9. Law of Ukraine Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vdoskonalennia zakonodavstva na period dii voïennoho stanu Activity from March 24, 2022 No. 2142-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
10. Law of Ukraine Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo osoblyvosti opodatkuvannia u period dii voïennoho stanu: Activity from June 30, 2023 No. 3219-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-IX#Text>

TAX INSTRUMENTS FOR THE FORMATION OF BUDGET REVENUES IN MILITARY CONDITIONS

The article examines the theoretical and practical aspects of the tax mechanism in modern conditions. It is well-founded that the effectiveness of the tax mechanism is a prerequisite for solving social and economic problems in the country, because taxes remain the defining instrument of state regulation of the economy. Taxes are one of the main instruments of state regulation of the economy. The main task for the country's tax system is to simultaneously ensure the formation of budget revenues at all levels and stimulate the development of the country's economy. It is substantiated that taxes are the main lever of regulation and prevention of negative trends in the economy, a mechanism that ensures the relationship between the national interests and the interests of individual economic entities. The features of the tax mechanism in modern conditions are considered. The peculiarities of the formation of tax revenues of the state budget in the conditions of martial law are analyzed. The changes that have taken place in the regulatory and legal support for the formation and implementation of the budget and tax policy have been considered. An analysis of tax revenues of local budgets of Ukraine under martial law was carried out. The article analyzes tax revenues of state budgets of Ukraine and analyzes tax revenues of local budgets of Ukraine, excise tax, income tax, local taxes, tourist tax. The analysis of tax revenues shows the real situation, analyze the dynamics and identify deviations from the previously set parameters. Problematic issues related to the formation of tax revenues of the state and local budgets are summarized. During the war, tax revenues changed a lot. Attention was focused on the need to find a balance between ensuring financing of the most critical items of the budget, determining sources of financing and stimulating the recovery of our country's economy; between the application of the fiscal and incentive functions of taxation. It is emphasized the need to apply new approaches to the formation of the tax mechanism, which will be based on the solution of taxation problems and the effective use of budgetary and tax instruments.

Key words: taxes, tax mechanism, budget, budget revenues, tax revenues of the budget.